

РІВЕНЬ ЖИТТЯ ТА ДИНАМІКА ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ, ТА ПОРІВНЯННЯ З ЗАРУБІЖНИМИ КРАЇНАМИ

Постановка проблеми: Основною проблемою сучасної економіки України стала динаміка доходів населення, що знижується. Доходи визначають соціально-економічну орієнтацію економіки та є індикаторами рівня життя населення. Це ключові показники добробуту соціуму, що є джерелом задоволення різноманітних потреб.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років: Проблема доходів широко обговорюється в роботах різних вчених. В роботі Т. Н. Савіної досліджується оплата праці та її вплив на доходи населення. Розглядаються функції заробітної плати. Особливо виділяється відтворювальна функція, що забезпечує відтворення робочої сили - відтворення витрат праці, здійснених у процесі виробничої діяльності. Ступінь реалізації відтворювальної функції вимірюється співвідношенням мінімальної заробітної плати до прожиткового мінімуму. У діяльності Т.Н. Савіної відзначаються проблеми оплати праці. У тому числі виділяються відставання мінімального розміру оплати праці від прожиткового мінімуму, низький рівень зарплати, висока диференціація у праці [1]. У роботі С.С. Власової та С.В. Севрюкової стверджується, що основним фактором у формуванні стабільних традиційних доходів є оплата праці, оскільки вона є джерелом засобів існування населення. Низький рівень оплати праці склався у галузях соціально-культурного призначення, фундаментальної науки. Це стримує ефективний розвиток економіки. Фінансова криза та економічні санкції негативно вплинули на формування структури доходів населення, зокрема зросла кількість сімей бідного та найбіднішого рівня [2]. В роботах Д.Б. Дугаржапової дається аналіз зміни грошових доходів населення і виділення особливостей їх використання. На її думку, високий рівень варіативності добробуту населення проявляється у структурі доходів. Максимальний рівень середньодушових доходів більш ніж 10 разів перевищує їх мінімальний рівень. Це створює соціальну напруженість у суспільстві та не може відповідати принципам соціальної справедливості [3].

Мета статті: Метою статті є вивчення основних тенденцій індикаторів рівня життя населення України, та закордоном. Також основними завданнями статті є визначення динаміки доходів населення. Динаміка доходів населення відбиває рівень життя населення.

Виклад основного матеріалу: На сучасному етапі розвитку економіки та соціуму існує чимало тлумачень поняття «рівень життя». Рівень життя у сенсі є ступінь благополуччя населення, характеризує здатність і структуру споживання товарів та послуг, сукупність умов та індикаторів (показників), що відбивають спосіб задоволення базових життєвих потреб людей. Для характеристики рівня життя населення використовується комплекс показників. При цьому слід зазначити, що не всі показники можна оцінити кількісно. Існує ціла низка характеристик рівня життя, які можна визначити лише якісно. В українській статистичній практиці застосовується угруповання індикаторів: доходи, витрати та заощадження населення; соціальне

забезпечення та соціальна допомога; розподіл доходів населення; прожитковий мінімум; рівень бідності; доходи, витрати та умови проживання домашніх господарств; споживчі очікування населення. У міжнародній практиці представлені рейтинги країн світу, що відображають рівень та якість життя населення. Розглянемо існуючі рейтинги, виділимо лідерів за рівнем життя та визначимо становище України. Рейтинг країн за рівнем благополуччя населення, який представляє американське видання US News & World Report. Країни у цьому рейтингу розглянуті за 65 критеріями. Основними критеріями є валовий внутрішній продукт; індекс людського розвитку ООН; приплив прямих іноземних інвестицій. Інші 62 критерії оцінюються респондентами суб'єктивно в балах (від 1 до 100). До них належать турбота держави про права людини; турбота про довкілля; баланс доходів та витрат; житлові умови; гендерна рівність, релігійна свобода; освіта; охорона здоров'я і т.д. Згідно з представленими умовами рівня життя, формується рейтинг країн 2019–2020 років. (табл. 1). Країна, яка набрала більшу кількість балів, отримала оцінку 100, решта всіх країн були оцінені по відношенню до країни-лідера .

Таблиця 1

Найкращі країни світу за умовами рівня життя, за версією US News & World Report за 2019 р.

	Країна	Підприємництво	Подорож	Громадянство	Культура	Спадщина	Бізнес	Сила	Якість життя
80 країн приймало участь									
1	Швейцарія	5	17	2	7	27	2	17	6
2	Канада	7	18	4	11	40	7	12	1
3	Німеччина	1	58	10	14	21	19	4	10
4	Великобританія	4	40	11	5	11	20	5	13
5	Японія	2	38	19	6	12	26	7	14
6	Швеція	6	20	5	10	37	5	19	3
7	Австралія	13	11	8	9	28	14	16	5
8	США	3	33	16	3	22	43	1	17
9	Франція	14	14	14	2	4	27	6	16
10	Нідерланди	9	15	7	12	24	9	21	8
...								
74	Україна	71	78	59	64	72	70	23	68

Україна на стан 2020 року займає 74 місце із 80 місць, випередивши Таїланд, але поступившись Індії. Відомо, що Росія, Білорусь та Грузія обійшли Україну у рейтингу за 2020 рік. Рівень життя населення - комплексна категорія, що включає витрати на кінцеве споживання домашніх господарств, вартість натуральних надходжень продуктів харчування, вартість натуральних надходжень непродовольчих товарів і послуг, споживчі витрати домашніх господарств, ресурси домашніх господарств, що є, грошовий дохід, вартість натуральних надходжень. До індикаторів рівня життя населення також відносять споживчі очікування населення. Це оцінка людиною свого особистого матеріального становища та загальних економічних умов. Включаються індекс споживчої впевненості, приватні індекси споживчих очікувань населення. Номінальні показники знецінюються під впливом інфляції. Тому

адекватним показником у таких умовах є реальні наявні грошові доходи населення. Це відносний показник, скоригований з урахуванням індексу споживчих цін. Розраховується показник обсягу та структури витрат населення (табл. 2). У грошові витрати населення входять витрати на купівлю товарів та оплату послуг, обов'язкові платежі та різноманітні внески та заощадження. Обов'язкові платежі складаються з податків і зборів, платежів зі страхування, внесків у громадські та кооперативні організації, відсотків за кредити та ін. іноземної валюти; зміни коштів на рахунках індивідуальних підприємців. Структура видатків населення визначається розподілом грошових доходів за джерелами використання, у % до обсягу грошових доходів. Аналіз структури використання доходів населення показує нерівномірну зміну приросту (зменшення) заощаджень населення [5].

Таблиця 2

Структура використання грошових доходів населення
України за 2014-2020 рр.

Рік	Усього використано доходів, %	У тому числі у відсотках			
		Купівля товарів та оплата послуг	Оплата обов'язкових платежів, внесків та інші витрати	Приріст (+), зменшення (-) заощаджень населення	Приріст (+), зменшення (-) готівки на руках у грн та іноземній валюті у рублевому еквіваленті
2014	100	80,8	14,8	3,8	0,6
2015	100	82	15,3	0,3	2,4
2016	100	77,2	13,7	10,1	-1
2017	100	77,5	13,8	6,6	2,1
2019	100	79,5	13,7	4,6	2,2
2020	100	81,7	14,6	1,3	2,4
Відхилення 2020 до 2014 рр. (+/-)	100	+ 0,9	-0,2	-2,5	+1,8

Необхідні заходи держави щодо підвищення рівня життя населення

Соціальних програм останнім часом в українських регіонах розроблено чимало, але для успішного їх здійснення необхідні чіткі механізми реалізації, які включають взаємодію громадських об'єднань, підприємців, реального сектора економіки та держави. Така взаємодія дозволить певною мірою відновити довіру населення до органів влади, направити ресурси на загальнонаціональне відродження.

Пріоритетною метою будь-якої сучасної держави є створення сприятливих умов для забезпечення тривалого, здорового та матеріально благополучного життя людей, а отже, для соціально-економічного зростання країни на світовій арені. Саме за рівнем життя населення можна судити про те, наскільки ефективно розставлені пріоритети

соціально-економічного розвитку країни та сприятливі умови проживання на її території [4].

Висновки: Слід зазначити, що у світі існує кілька рейтингів країн за рівнем та якістю життя, в основі яких лежать інтегровані показники, що відображають економічні, соціальні аспекти, рівень злочинності, освіти, екологію тощо. Грунтуючись на розглянутих у роботі рейтингах, можна дійти невтішного висновку, що Україна значно відстає від розвинених країн світу з багатьох індикаторів, проте останніми роками намітилася позитивна динаміка підвищення рівня життя населення. Так, наприклад, в Україні покращився показник тривалості життя, посилилися позиції з безпеки у світі та політичного впливу. Проте відзначається недостатній рівень відкритості бізнесу, прав людини та соціального забезпечення. Найбільш сильні позиції України за рівнем освіти. Саме освіта визначає спектр професійних можливостей та функцій людини, що, у свою чергу, впливає на рівень доходів та життя населення. Державні органи влади вживають конкретних заходів щодо підвищення рівня життя як в цілому по країні, так і по регіонах, для досягнення певних позитивних результатів.

Список використаної літератури:

1. Савіна Т. Н. Вплив оплати праці на динаміку доходів населення // Економічний аналіз: теорія та практика. 2016. № 6 (453). С. 86-99.
2. Власова З. З., Севрюкова З. У. Динаміка формування реальних доходів населення // Науково-методичний електронний журнал «Концепт». 2020. № 4. С. 176-181.
3. Дугаржапова Д. Б. Особливості формування та використання грошових доходів населення: регіональний аспект // Регіональна економіка: теорія та практика. Т.15, № 10 (445)., 2019 р. С. 1894-1905.
4. Корсаков М.М. та ін.. Формування та розвиток середнього класу як фактор підвищення якості та рівня життя/М.М. Корсаков, В.О. Трофімова, Д.А. Бондаренко // Гідна праця економіки XXI століття -2019р.
5. Найкращі країни світу за версією US News & World Report [Електронний ресурс]. - URL: <https://protom.pridkers.pp.ua/tiovo/rejting-krashhih-krain-dlja-prozhivannja-2021.html>.